

izr. prof. dr. Boštjan Brezovnik
Strokovna skupina za pripravo Zakona o pokrajinah

2. 10. 2019 v Ljubljani

Zadeva: Ločeno pritrdilno mnenje na osnutek Zakona o pokrajinah (ZUPok); vezano na število pokrajin

V okviru razprave o osnutku Zakona o pokrajinah podajava sledeče ločeno pritrdilno mnenje na osnutek zakona, vezano na število pokrajin. Meniva, da je predlagana členitev na 10 pokrajin s posebnim statusom Mestne občine Ljubljane in Mestne občine Maribor vzdržna z vidika a) oscilacije regionalnega razvoja (v vseh aspektih) okoli urbanih središč (ne glede na razpravo o »umetnem« nastanku nekaterih manjših mestnih občin) ter b) z vidika primerljivo velikih regionalnih entitet, kar inherentno vpliva na simetričen prenos nalog in status pokrajin.

AD1) Pomembnost mest; mesta so izrednega pomena za globalno gospodarstvo in številne študije kažejo, da sta stopnja urbanizacije in ekonomski razvoj države neposredno povezana (Jacobs 1988; Svetovna banka 1990). Pokazatelj tega je močna korelacija med stopnjo urbanizacije in bruto družbenim proizvodom (BDP) države. Po izračunih Svetovne banke mesta v razvitih državah prispevajo približno 85 odstotkov BDP-ja celotne države (Westcott 2007) (ob tem je potrebno opozoriti tudi na koncept »preurbanizacije«). V okviru tega je torej tudi vloga mestnih oblasti (tako političnih kot upravnih) velika. Za realizacijo takšne ekonomske rasti namreč potrebujemo ustvarjalno podjetniško miselnost, visoko strokovno izobražene kadre, ustrezno infrastrukturo ter ustrezne regulativne elemente (Rosenbaum in Gajdosova 2003). Slednje je možno zagotoviti le z ustrezno koncentracijo prebivalcev ter pravnih oseb in institucij, ki jih privablja ekonomija obsega.

AD2) Primerljivost pokrajin po velikosti; v primeru členitve na predlaganih 10 pokrajin s posebnim statusom Mestne občine Ljubljane in Mestne občine Maribor bi bil v vseh entitetah dosežen priporočen demografski prag Sveta Evrope (100.000 prebivalcev) in ob tem ne bi presegle 300.000 prebivalcev. Primerljivost entitet po velikosti je imperativnega pomena, če razpravljamo o pristojnostih oziroma zagotavljanju dobrin in storitev lokalnim prebivalcem. Ne glede na to ali sledimo zagovornikom teorije politične ekonomije ali zagovornikom reformistične teorije (glej Mouritzen, 1989), obstaja korelacija z zadovoljstvom z javnimi storitvami in velikostjo lokalne entitete (analize optimalne velikosti se razlikujejo glede na opazovan sistem in javno storitev, vendar je najvišja meja zastavljena do 250.000 prebivalcev). Iz tega inherentno izhaja, da morajo biti entitete primerljive po velikosti, saj je to ključen parameter pri določanju zadovoljstva, le-ta pa je povezan s pristojnostmi.

Kljub razpravi o tem na kakšen način so bile nekatere mestne občine ustanovljene oziroma o tem, da so nekatere občine, ki jim je bil podeljen status mestne občine, morda neupravičene do tega naziva (ob tem je potrebno posebej opozoriti, da mednarodne definicije kaj je mesto ni, ter da si države poljubno postavljajo kriterije za podelitev statusa) meniva, da je potrebno upoštevati tudi to, da kljub temu funkcionirajo v sistemu lokalne samouprave ter da so se prebivalci privadili na zatečeno stanje, kar ni zanemarljivo. Sicer pa zgolj urbani center ni merska enota, saj so mesta zaradi njihove strukturne kompleksnosti in zaradi vse težjega analitičnega razmejevanja ter vse večjega prekrivanja znotrajsistemskih lastnosti delovanja in zunajsistemskih, relacijskih lastnosti povezovanja vse težje

obravnavana tako z merili teritorialnosti kot tudi lokalnosti. Tako imenovani »spill over« efekt šele približno zajame potencial sodelovanja mesta in njegovega zaledja.

Vsled zapisanega je potrebno izpostaviti, da je za nujno decentralizacijo in regionalnizem v Sloveniji potreben premislek o večjem številu pokrajin ter izločitvijo dveh največjih aglomeracij iz postopka pokrajinizacije. Obe predstavljata popolnoma funkcionalno in socialno neuravnoteženost delovanja pokrajine, kjer bi poleg največjih dveh mest bile v pokrajini prisiljena sobivati naselja v neposredni bližini. V pokrajinah je nujno iskati smisel regionalnega razvoja, ki ga trenutno ni zaznati v Sloveniji. Centralizacijo najbolj izkazuje trije pomembni kazalci: preseljevanje ljudi v osrednjo Slovenijo in zmanjševanje števila prebivalcev na podeželju, povečevanje socialnih razlik med urbani in perifernimi deli Slovenije (povprečna plača, neto dodana vrednost na zaposlenega, staranje podeželja,...) ter zniževanje kvalitete življenja na slovenskem podeželju (periferne občine izkazujejo znižanje fiskalnih kapacitet in slabšo infrastrukturno kvaliteto).

izr. prof. dr. Irena Bačlija Brajnik
izr. prof. dr. Vladimir Prebilič